

Utlåtande 2016:209 RVI (Dnr 106-1902/2015)

Riktlinjer för ledsagning

Motion (2015:85) av Isabel Smedberg Palmqvist (L)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motion(2015:85) av Isabel Smedberg Palmqvist (L) om ”Riktlinjer för ledsagning” anses besvarad med vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Åsa Lindhagen anför följande.

Ärendet

Isabel Smedberg Palmqvist (L) har väckt en motion om riktlinjer för ledsagning .. Enligt motionen saknas det en koppling till arbetslivet i dagens riktlinjer om ledsagning, då endast aktiviteter som besök hos vänner, deltagande i kulturaktiviteter eller promenader nämns Isabel Smedberg Palmqvist menar att personer med funktionsnedsättning så långt som möjligt och utifrån individens förutsättningar, bör delta på den ordinarie arbetsmarknaden. Riktlinjerna bör därför förtydligas för att göra det tydligt vilken hjälp man har rätt till för att kunna delta i arbetslivet.

Det finns även andra situationer, enligt motionen, där det tydligare borde framgå att ledsagarservice bör beviljas.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd,

kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor, Handikapporganisationernas samarbetsorgan i Stockholms stad (HSO Stockholm) och Synskadades Riksförbund.

Stadsledningskontoret anser att i nuläget kan inte ledsagning för att delta i arbetslivet ingå i vare sig ledsagarservice enligt LSS eller SoL.

Socialnämnden menar att det finns ett behov av tydliggöra LSS-lagstiftning och stadens riktlinjer, bland annat för att öka flexibiliteten av ledsagnings servicen.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd betonar att ansvaret för resor till och från arbetet inte bärs av staden.

Skärholmens stadsdelsnämnd anser att kommunen inte bör ta över andra huvudmännens ansvar i frågan om stöd relaterat till arbetslivet. Vidare menar nämnden att det finns praxis för att stödja personer med funktionsnedsättningar i sitt föräldraskap.

Älvsjö stadsdelsnämnd lyfter fram att det kan finnas behov av förtydliganden av riktlinjerna gällande ledsagarservice, bland annat avseende möjligheten att delta i arbetslivet.

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor menar att det finns ett behov av att tydliggöra och bredda riktlinjerna för ledsagarservice, samt att göra systemet mer flexibelt.

HSO Stockholm menar att det finns ett behov av att se över ledsagnings systemet, bland annat för att kunna bevilja insatsen till flera personer, och göra det på ett mer flexibelt och brukarvänligt sätt. Dock inte i första hand för att kunna delta i yrkeslivet. *Synskadades riksförbund* *Stockholms stad* yrkar bifall till motionen i sin helhet och uppmanar staden att driva frågan om en mer generös och flexibel ledsagnings service.

Mina synpunkter

Personer med funktionsnedsättning har rätt till fullt deltagande i samhällslivet. Att kunna delta i fritidsaktiviteter, besöka vänner och ta del av stadens kulturutbud är viktigt för känslan av att leva ett rikt liv. För att skapa förutsättningar för detta finns insatserna ledsagning enligt SoL och ledsagarservice enligt LSS. Genom dessa insatser kan fler personer leva ett aktivt liv och den isolering som kan uppstå på grund av en funktionsnedsättning kan brytas.

Rätten till arbete, oavsett funktionsförmåga, är grundläggande. Stockholms stad ska göra sitt yttersta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet. Staden har som ambition att alla som har behov av

arbetsmarknadsinsatser ska ha tillgång till detta och arbetet konkretiseras genom både generella och individuella stödinsatser i samverkan mellan socialförvaltningen, arbetsmarknadsförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna samt andra huvudmän. Samtidigt ansvarar Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan för att tillgodose behovet av stöd för att delta i arbetslivet. Det är av den anledningen som riktlinjerna för ledsagning inte berör arbetslivet.

Gränslandet mellan olika typer av behov och perspektiv hos en och samma individ – bland annat föräldra- respektive individperspektivet som motionären nämner – är ibland svårdefinierat. Detta kan riskera att drabba de personer som behöver stöd för att kunna delta i samhällslivet. Ett exempel som jag vill lyfta är möjligheten att delta i olika aktiviteter kopplade till ett politiskt uppdrag, något som inte nämns i riktlinjerna för ledsagning. Detta innebär att personer med funktionsnedsättning tvingas ställa ett politiskt engagemang mot andra aktiviteter när de beviljas ett visst antal ledsagartimmar, vilket försvårar för dem att ta på sig politiska uppdrag. Därmed minskar också deras möjligheter till inflytande i samhället.

Frågan om ledsagning är oerhört viktig. Därför har majoriteten i samband med budgeten 2017 givit socialnämnden i uppdrag att undersöka möjligheterna till en ökad flexibilitet i användningen av de timmar till ledsagarservice och ledsagning som beviljas. Därtill har en översyn av riktlinjerna för ledsagarservice enligt LSS och ledsagning enligt SoL påbörjats under 2016 och kommer att färdigställas under 2017.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motionen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet Lotta Edholm (L) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Motion (2015:85) av Isabel Smedberg Palmqvist (L) om riktlinjer för ledsagning bifalls.
2. Därutöver anför följande.

Att utifrån sina förutsättningar kunna leva som andra, fast man har en funktionsnedsättning, är en rättighet som måste värnas. Tyvärr finns det stora luckor i dagens regelverk när det gäller rätten till ledsagning och ledsagarservice.

Det stöd som finns från Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan för att kunna delta i arbetslivet är inte anpassat för personer som klarar av att ha kvalificerade heltidsjobb. Utformningen av stödet bygger på ett antagande om att personer som är i behov av ledsagning bara är förmögna att arbeta i begränsad omfattning.

Resultatet av att personer som behöver ledsagning inte kan få ett fullgott stöd för att delta i arbetslivet blir ett stort mänskligt och ekonomiskt slöseri med potential. Det är inte rimligt att arbetsföra människor faller mellan stolarna, och det medför också samhällsekonomiska kostnader.

Att det också är tveksamt om ledsagning eller ledsagarservice kan beviljas för inköp av dagligvaror eller för att följa med barn på aktiviteter visar att det finns stora luckor i hur LSS-reformen och stödet till personer med funktionsnedsättning fungerar i praktiken idag. En stor del av ansvaret för detta ligger på regeringen, som är mer intresserad av att minska kostnaderna än att skapa ett modernt LSS-regelverk.

Eftersom det är tveksamt om några lagförändringar i positiv riktning kommer att komma till stånd så måste staden se över vilka juridiska möjligheter man har att gå bortom den miniminivå som socialtjänstlagen och LSS sätter och ge det stöd som stockholmarna behöver. I synnerhet med tanke på att barnkonventionen föreslagits bli svensk lag måste regelverken ses över för att sätta barnens intressen i främsta rummet.

Jag välkomnar att föredragande borgarrådet meddelar att majoriteten ser över regelverket kring ledsagning och ledsagarservice. Det är viktigt att dessa översyner, till skillnad mot regeringens sätt att närma sig frågan, inte har som utgångspunkt att minska kostnaderna, utan att istället se över hur insatserna kan bli mer flexibla och göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att så långt som möjligt leva som andra och fullt ut ta del av grundläggande mänskliga erfarenheter såsom arbete, föräldraskap och hushåll.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion(2015:85) av Isabel Smedberg Palmqvist (L) om ”Riktlinjer för ledsagning” anses besvarad med vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 30 november 2016

På kommunstyrelsens vägnar:
KARIN WANNGÅRD

Åsa Lindhagen

Ulrika Gunnarsson

Reservation anfördes av Lotta Edholm (L) med hänvisning till Liberalernas reservation i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av Jonas Naddebo (C) med hänvisning till och Liberalernas reservation i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Isabel Smedberg Palmqvist (L) har väckt en motion (2015:85) om riktlinjer för ledsagning. Enligt motionen saknas det en koppling till arbetslivet i dagens riktlinjer om ledsagning, då endast aktiviteter som besök hos vänner, deltagande i kulturaktiviteter eller promenader nämns.. Isabel Smedberg Palmqvist menar att personer med funktionsnedsättning så långt som möjligt och utifrån individens förutsättningar, bör delta på den ordinarie arbetsmarkanden. Riktlinjerna bör därför förtydligas för att göra det tydligt vilken hjälp man har rätt till för att kunna delta i arbetslivet.

Det finns även andra situationer, enligt motionen, där det tydligare borde framgå att ledsagarservice bör beviljas. Det gäller dels inköp av dagligvaror, dels att kunna följa med sitt barn på aktiviteter som tillhör ett normalt föräldraskap. Här har företrädare för funktionshinderrörelsen påtalat att det inte alltid är tydligt vad det är som gäller.

Motionären framför att det enligt ansvarigt statsråd pågår ett arbete med att ta fram direktiv till ett antal utredningar inom funktionshinderområdet, vilket enligt motionären leder till att ny lagstiftning kan träda i kraft först om ett antal år. Kommunen har emellertid möjligheten att förtydliga vad som gäller inom de ramar som lagstiftningen sätter. Därför yrkar motionären på att kommunfullmäktige uppdrar åt socialnämnden att återkomma med förslag på ändrade riktlinjer för handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning i enlighet med vad som sägs i motionen.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd, kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor, HSO Stockholmoch Synskadades Riksförbund.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 15 april 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Syftet med LSS är som Isabel Smedberg Palmqvist (L) framhåller att främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för personer med stora och varaktiga funktionsnedsättningar. Den enskilde behöver därför få tillgång till insatser enligt lagen, för de situationer som lagstiftningen anger, under olika skeden i livet. I det sammanhanget kan tillgången till ledsagarservice ha avgörande betydelse för möjligheten att kunna leva som andra. Stadsledningskontoret ställer sig emellertid tveksamt till om insatsen ledsagarservice kan komma ifråga för alla de situationer som Isabel Smedberg Palmqvist (L) framför borde vara möjligt.

En översyn av riktlinjerna för handläggning av bistånd enligt SoL och insatser enligt LSS till barn, ungdomar och vuxna personer med funktionsnedsättning är planerad att påbörjas under våren. Riktlinjerna för ledsagarservice enligt LSS och ledsagning enligt SoL är då prioriterade. Det förslag som utarbetas ska ha som utgångspunkt att staden i de beslut som fattas bättre ska tillgodose behov av ledsagning hos barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning och skapa förutsättningar för ökad flexibilitet i användandet av den ledsagarservice och den ledsagning som beviljas.

Stadsledningskontoret ser i nuläget inte att ledsagning för att delta i arbetslivet kan ingå i ledsagarservice enligt LSS, och inte heller i ledsagning enligt SoL. Inte någonstans i förarbetena nämns att insatsen ska ge stöd i situationer som hänger samman med arbetslivet. Av den anledningen finns inte heller några sådana skrivningar i riktlinjerna. Den kommande översynen kommer att präglas av det idag aktuella rättsläget, vilket kommer att innebära att riktlinjerna kan bli tydligare, åtminstone i vissa avseenden.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 mars 2016 att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Isabel Smedberg Palmqvist m.fl. (alla L), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Stina Bengtsson (C) i enlighet med Liberalernas reservation.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 5 februari 2016 har i huvudsak följande lydelse

Syftet med LSS är som Isabel Smedberg Palmqvist (L) framhåller att främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för personer med stora och varaktiga funktionsnedsättningar. Målet ska vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra. Den enskilde behöver därför få tillgång till insatser enligt lagen, för de situationer som lagstiftningen anger, under olika skeden i livet.

I det sammanhanget kan tillgången till ledsagarservice ha avgörande betydelse för möjligheten att kunna leva som andra. Förvaltningen är dock tveksam till om insatsen ledsagarservice kan komma ifråga för alla de situationer som Isabel Smedberg Palmqvist (L) framför borde vara möjligt.

LSS är en komplicerad lag för kommunerna att tillämpa. Det finns brister i överensstämmelse mellan uttalanden i förarbeten och vad som framgår av lagtext. Flera av de principer som uttalas i förarbetena är inte lagreglerade vilket försvårar handläggningen. Olika tolkningar blir möjliga på grund av att tydliga gränsdragningar saknas i lagtexten. Detta leder till att många frågor måste prövas av Högsta förvaltningsdomstolen (HFD). Sammantaget påverkar detta även förutsättningarna för staden att utforma tydliga riktlinjer.

Under senare år har HFD i sina domar gett svar på vissa frågor som rör ledsagarservice enligt LSS. Enligt ett prejudikat tar ledsagarservice sikte på en tämligen begränsad insats som ska ge personer som inte uppfyller förutsättningarna för personlig assistans ökade möjligheter att genomföra enklare aktiviteter och bryta social isolering (HFD 2011 ref 60).

En översyn av riktlinjerna för handläggning av bistånd enligt SoL och insatser enligt LSS till barn, ungdomar och vuxna personer med funktionsnedsättning är planerad och kommer att inledas under våren. I denna är riktlinjerna för ledsagarservice enligt LSS och ledsagning enligt SoL prioriterade. Det förslag som utarbetas ska ha som utgångspunkt att staden i de beslut som fattas bättre ska tillgodose behov av ledsagning hos barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning och skapa förutsättningar för ökad flexibilitet i användandet av den ledsagarservice och den ledsagning som beviljas. Översynen innefattar även hur staden kan öka flexibiliteten i omkostnadsersättningen. Behovet av förutsebarhet och kontinuitet för den enskilde i de beslut som fattas ska betonas, liksom självfallet krav på rättssäkerhet och likabehandling.

Förvaltningen instämmer i att staden behöver göra sitt yttersta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet.

Arbetet bedrivs på olika sätt, både med generella och individuella stödinsatser, i samverkan mellan socialförvaltningen, arbetsmarknadsförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna samt med andra huvudmän.

Förvaltningen ser i nuläget dock inte att ledsagning för att delta i arbetslivet kan ingå i ledsagarservice enligt LSS, och inte heller i ledsagning enligt SoL. Inte någonstans i förarbetena nämns att insatsen ska ge stöd i situationer som hänger samman med arbetslivet. Av den anledningen finns inte heller några sådana skrivningar i riktlinjerna.

Det finns enstaka kammarrättsdomar som gett enskilda personer rätt till ledsagning enligt SoL i samband med arbete. Det är emellertid inte möjligt att utifrån dessa dra några generella slutsatser, utan rättsläget är oklart. Däremot kan den som har personlig assistans för sina grundläggande och andra personliga behov ha rätt till ledsagning i arbetet inom ramen för den enskildes assistans.

När det finns behov av stöd utöver arbetsgivarens ansvar för att anpassa enskilda

medarbetarens arbetssituation har Arbetsförmedlingen ett huvudansvar. Arbetsförmedlingen förfogar över verktyg som ska ge stöd till personer med funktionsnedsättning att kunna få och behålla ett arbete. Stödformerna riktar sig både till enskilda och till arbetsgivare och kan avse såväl arbetshjälpmedel som olika former av lönestöd. Arbetsgivaren kan även få ekonomisk ersättning för personligt biträde till en anställd som har en funktionsnedsättning.

Behov av ledsagning för andra situationer

Isabel Smedberg Palmqvist (L) pekar även på behov av ledsagning i andra situationer. En sådan är ledsagning för inköp av dagligvaror. En annan är för att kunna följa med sitt barn på aktiviteter, dvs. för sådant som tillhör ett normalt föräldraskap.

Behov av ledsagning för att klara inköp av dagligvaror kan som huvudregel inte beviljas med stöd av LSS eller SoL, även om det enligt vissa kammarrättsavgöranden kan göras undantag om syftet är att bryta social isolering. Rätt till ledsagning för bland annat matinköp kan däremot ingå i hemtjänst. Eftersom hemtjänst är en avgiftsbelagd insats, medan varken ledsagarservice enligt LSS eller ledsagning enligt SoL är det i staden, blir det till den enskildes nackdel att beviljas ledsagning inom ramen för ett hemtjänstbeslut. En annan nackdel är att valet av utförare för sådan ledsagning måste göras bland LOV-utförarna för hemtjänst, i stället för bland LOV-utförarna för ledsagarservice. Det innebär att den enskilde kan vara tvungen att ha två utförare för sina olika behov av ledsagning.

Rätt till ledsagning för inköp av dagligvaror utan att hänvisas till hemtjänst har under lång tid förts fram av företrädare från Synskadades Riskförbund. Det är tveksamt om det går att införa, men förvaltningen har med sig frågan i riktlinjeöversynen.

Förvaltningen instämmer i de svårigheter som Isabel Smedberg Palmqvist (L) framför när det gäller möjligheten till ledsagarservice för föräldrar med funktionsnedsättning som behöver följa sina barn till aktiviteter som ett led i föräldraskapet. Enligt förvaltningens uppfattning beror det till stor del på att LSS som huvudregel inte omfattar praktiskt stöd i att utöva föräldraskap och att ledsagarservice enligt LSS har ett annat syfte.

Genom att LSS endast erbjuder ett begränsat antal insatser för specifika ändamål blir lagen emellanåt otillräcklig och kan även uppfattas som stelbent. Behov av insatser som inte kan tillgodoses enligt LSS får i stället ges med stöd av annan lagstiftning, företrädesvis SoL. Personer med funktionsnedsättning som har hemmavarande barn kan till följd av de begränsningar som funktionsnedsättningen innebär ha behov av praktiskt stöd i föräldraskapet. Familjer där föräldrar eller barn har funktionsnedsättning har rätt till insatser enligt SoL om de behöver särskilt stöd. Här finns ett delat ansvar mellan social-tjänstens verksamhet för barn och unga samt för personer med funktionsnedsättning. Frågan är angelägen att uppmärksamma framöver, också ur ett barnperspektiv.

Stadens riktlinjer för ledsagarservice enligt LSS och ledsagning enligt SoL har enligt förvaltningens uppfattning utformats så tydliga som varit möjligt utifrån förarbeten, lagar och den praxis som gällde när de skrevs. Den kommande översynen

kommer att präglas av det idag aktuella rättsläget, vilket kommer att innebära att riktlinjerna kan bli tydligare, åtminstone i vissa avseenden.

Inom kort väntas regeringen presentera direktiv för en ny översyn av LSS. Direktiven kommer att utgå från en kartläggning av vissa LSS-insatser, däribland ledsagarservice, som Socialstyrelsen genomfört på regeringens uppdrag och som presenterades i en slutrapport i september 2015. I denna framförs att lagstiftningen måste bli tydligare, bland annat för att minska skillnaderna i rättstillämpningen mellan landets kommuner. När det gäller ledsagning för att delta i arbetslivet och ansvaret mellan huvudmännen ser förvaltningen det som önskvärt att rättsläget klargörs genom lagstiftning.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 31 mars 2016 att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Burhan Yildiz (L), *bilaga 1*.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 17 mars 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Ledsagarservice enligt LSS och SoL syftar till att bryta social isolering och möjliggöra deltagande i samhällets gemenskap. Insatsen ska tillgodose behov av aktiviteter på fritiden som att till exempel: besöka vänner, delta i fritidsaktiviteter och kulturliv, komma ut på promenader och besöka sjukvård och tandläkare. Insatsen bör ha karaktären av personlig service och anpassas efter den enskildes livssituation, ålder, intressen och behov.

För att kunna utföra och sköta ett arbete är det andra delar av samhället som ska ge insatser. Arbetsförmedlingen ansvarar för att stärka personer med funktionsnedsättning till arbete, både genom lönebidrag och annat stöd som personligt biträde och arbetshjälpmedel. Försäkringskassan handlägger ansökan om arbetshjälpmedel och arbetsgivare har ansvar för att anpassa arbetsplatsen så långt som möjligt. För att komma till och från arbetet har den enskilde möjlighet att ansöka om färdtjänst från landstinget. Staden har således inget ansvar för resor till och från arbetet.

Förvaltningen följer stadens riktlinjer om ledsagarservice och gör alltid individuella bedömningar där hänsyn tas till varje persons behov, förutsättningar och situation. Förvaltningen utgår från att socialförvaltningen kontinuerligt uppdaterar riktlinjer inom sitt ansvarsområde.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 mars 2016 att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Jan Jönsson m.fl. (alla L) och Elisabeth Johnson m. fl. (alla M) med yrkande om bifall till motionen.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 22 februari 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Ledsagarservice syftar till att bryta den isolering som ofta blir följden av en omfattande funktionsnedsättning. Insatsen bör ha karaktären av personlig service och anpassas efter de individuella behoven.

Ledsagarservice enligt LSS och även inom socialtjänstlagen syftar till att bryta den sociala isoleringen och tillgodose behov av aktiviteter på fritiden och ska exempelvis tillgodose behoven av att: besöka vänner, delta i fritidsaktiviteter och i kulturlivet. komma ut på en promenad, besöka läkare, tandläkare, vårdcentral. Har den enskilde behov av omvårdnadsinsatser ska dessa tillgodoses inom insatsen. Vid varje tillfälle då en begäran om ledsagarservice behandlas måste en bedömning göras utifrån den enskildes livssituation och ålder, intressen och behov.

När det gäller att sköta ett arbete så är det andra delar av samhället som ska ge insatser. Arbetsförmedlingen har ett ansvar för att stärka personer med funktionsnedsättningar till arbete, både genom lönebidrag och annat stöd som till exempel personligt biträde och arbetshjälpmedel. Genom Försäkringskassan kan den enskilde också ansöka om arbetshjälpmedel för att kunna arbeta. Den enskildes arbetsgivare har också ett ansvar för att möjliggöra för den enskilde att arbeta.

När det gäller resor till och från arbetet finns det möjlighet för den enskilde att ansöka om färdtjänst från landstinget där det också finns möjlighet att bli beviljad extra resor om man är i behov av det för att ta sig till och från sitt arbete.

Förvaltningen anser att kommunen inte bör ta över de andra huvudmännens ansvar i denna fråga. Om aktuell huvudman avslutar en insats för den enskilde kan kommunen inte gå in och göra någon ny bedömning, utan bedömningen av insatserna kvarstår hos huvudmannen.

Angående ledsagarservice för barn och ungdomar med funktionsnedsättning är det behov som går utöver vad som är normalt för ett barn i samma ålder som utgör grunden för bedömningen.

När det gäller att kunna vara förälder finns det praxis att personer med funktionsnedsättningar kan få stöd i form av ledsagning och andra insatser. Skärholmens stadsdelsnämnd följer den praxis som finns på området.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 31 mars 2016 att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Jan Bressler (L), *bilaga 1*.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 5 februari 2016 har i huvudsak följande lydelse.

I befintliga riktlinjer anges att: "Ledsagning kan för vissa personer vara en förutsättning för att kunna delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Ledsagningen ska utformas så att det stärker den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv och anpassas individuellt efter den enskildes behov." Vi har dock uppmärksammat att det kan finnas vissa behov av förtydliganden gällande ledsagarservice för att kunna delta i arbetslivet.

Förslaget innebär att det ges möjlighet att minska skillnader i hur beslut om insatser beviljas eller avslås. Tydligare riktlinjer kan även förenkla för handläggarna i deras beslutsprocess. Samtidigt vill förvaltningen påpeka att det alltid måste göras individuella bedömningar där hänsyn tas till varje persons behov, förutsättningar och situation.

Förvaltningen utgår från att socialförvaltning kontinuerligt uppdaterar riktlinjer inom sitt verksamhetsområde.

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågors yttrande daterat den 11 april 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor ställer sig positivt till förslaget att ändra riktlinjerna så att det klart framgår att ledsagning kan beviljas för inköp av dagligvaror och för att följa med sitt/sina barn på aktiviteter som tillhör ett föräldraskap.

Vad gäller rätt till ledsagning i yrkeslivet har vi svårt att bedöma om det är utökade möjligheter till ledsagarservice eller utökade möjlighet till personligt biträde som är bästa väg att gå för att underlätta och öka deltagandet i yrkeslivet bland personer med funktionsnedsättning. Vi anser att det ska vara möjligt att spara timmar och ersättning för omkostnader som överstiger 300 kr över tid.

Ledsagning ska självklart kunna beviljas även till de som bor i gruppboende och vid semesterresor. När riktlinjerna revideras ser vi gärna att funktionshinderrörelsen, inte minst genom kommunstyrelsens och socialnämndens råd för funktionshinderfrågor involveras i det arbetet.

Avslutningsvis vill vi föreslå att staden inför fri ledsagning på försök enligt Laholms-modellen, som visade att kommunens kostnader blev obetydligt högre när

brukarna själva fick avgöra hur många ledsagartimmar de behövde.

HSO Stockholm

HSO Stockholms stads yttrande daterat den 4 april 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Syftet med ledsagning

Målet med stödinsatser till personer med funktionsnedsättning som t.ex. ledsagning är att verka för att de som har rätt till insatserna ska kunna leva som andra och leva självständiga liv. Ytterst ska insatserna främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för personer med funktionsnedsättning.

Stadens funktionshinderpolitiska mål

För att uppnå stadens funktionshinderpolitiska mål om alla medborgares rätt till full delaktighet är det nödvändigt att riktlinjerna för ledsagningservice efterlevs samt att de tolkas på ett sätt som ger utrymme för individens egna behov och önsningar. Ledsagning behöver också beviljas i den omfattning som behövs för att kunna delta i samhället.

Restriktiv behovsprövning av ledsagning i staden

Det framgår av funktionshinderombudsmannens (FO) årsrapporter att personer med funktionsnedsättning upplever att deras ansökan om stödinsatser såsom t.ex. ledsagning möts av en mycket restriktiv behovsprövning. Flera funktionshinderorganisationer har förmedlat till FO att minskningen av ledsagningsstöd begränsar medlemmarnas möjlighet till delaktighet i samhället. Detta bekräftas av statistik från Stockholm stad gällande ledsagarservice som visar att antalet beviljade timmar i månaden per beslut har minskat med 28 % mellan 2007 och 2014. (Beskrivning av socialtjänsten i Stockholms stad 2014, dnr 3.1.107/2015 s. 17) Beviljandet av ledsagartimmar skiljer sig också åt mellan stadsdelsförvaltningarna. (Statistik från socialtjänstrappport 2014).

Nuvarande riktlinjer efterlevs inte

Enligt uppgifter i ”Utredningen avseende insatserna ledsagarservice och ledsagning i Stockholms stad” använder stadsdelarna lagar och rättspraxis som vägledning istället för de mer generösa riktlinjerna vid bedömning och beslut av ledsagning. Detta underminerar riktlinjernas syfte att säkerställa rättssäkerheten och likabehandlingen i staden. Det undergräver också skrivningen i riktlinjerna att det inte ska finnas skillnader i ambitionsnivå mellan bedömningar av ledsagning enligt LSS och SoL. Exempel på när domar varit vägledande för beslut är inskränkningarna för ledsagning om man bor i gruppboende eller vid semesterresa.

Ackumulering av timmar och omkostnader

Det saknas idag en tydlighet kring vilka regler som ska gälla vid ackumulering av timmar och omkostnader, vilket skapar olika rutiner vid bedömningar.

Slutsatser

Vi ställer oss positiva till förslaget att ändra riktlinjerna så att det klart framgår att

ledsagning kan beviljas för inköp av dagligvaror och för att följa med sitt/sina barn på aktiviteter som tillhör ett föräldraskap.

Vad gäller rätt till ledsagning i yrkeslivet har vi svårt att bedöma om det är utökade möjligheter till ledsagarservice eller utökade möjligheter till personligt biträde som är bästa väg att gå för att underlätta och öka deltagandet i yrkeslivet bland personer med funktionsnedsättning. Vi anser att det ska vara möjligt att spara timmar och ersättning för omkostnader som överstiger 300 kr över tid.

Ledsagning ska självklart kunna beviljas även till de som bor i gruppbostad och vid semesterresor. När riktlinjerna revideras ska funktionshinderrörelsen involveras i det arbetet.

Avslutningsvis vill vi föreslå att staden inför fri ledsagning på försök enligt Laholmsmodellen, som visade att kommunens kostnader blev obetydligt högre när brukarna själva fick avgöra hur många ledsagartimmar de behövde.

Synskadades Riksförbund Stockholms Stad

Synskadades Riksförbund Stockholms Stads yttrande över motionen daterat den 24 februari 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Synskadades Riksförbund Stockholms Stad yrkar bifall till motionen i sin helhet. Vi har även ett tilläggsyrkande:

Det är mycket viktigt att den som har ett arbete och som behöver ledsagning för att kunna utföra arbetet kan få det. Arbetsförmedlingens stöd till personligt biträde räcker bara till stöd några timmar per vecka. För en del personer är det inte tillräckligt.

Frågan om ledsagarservice och ledsagning i samband med inköp av dagligvaror och för att kunna följa med sitt barn på aktiviteter, som tillhör ett normalt föräldraskap, är någonting vi har drivit under en längre tid.

Vi anser också att Stockholms stad ska lägga sig på en högre nivå, vara mer generös, vid beslut om ledsagning än vad lag och rättspraxis kräver.

Likaså ska den som får ledsagning enligt SoL få ledsagning i lika hög utsträckning och enligt samma villkor som den som får ledsagarservice enligt LSS. Jämför Stockholms stads nuvarande riktlinjer där det nämns att utgångspunkten för ledsagning enligt SoL ska vara ledsagarservice enligt LSS. Ingen skillnad i bedömning ska heller göras för personer som är yngre eller äldre än 65 år.

Reservationer m.m.

Socialnämnden

Reservation anfördes av Isabel Smedberg Palmqvist m.fl (alla L) enligt följande.

1. Att tillstyrka motionen.
2. Att anföra följande:

Vi vill till att börja med tacka förvaltningen för ett informativt remissvar.

Förvaltningens svar belyser några av de problem som dagens LSS-lagstiftning står inför. Det är uppenbart att förändringar och förtydliganden av lagstiftningen behövs, något som Liberalerna tidigare har efterlyst. De politiska signalerna från regeringshåll har dock varit tvetydiga, och lika mycket fokuserat på att sänka kostnaderna som på att skapa ett regelverk som fungerar för brukarna.

I våra möten med funktionshindersonsorganisationer har det blivit tydligt att regelverket för biståndsbedömning är bristfälligt och att det kan vara svårt för den enskilde att få den hjälp som behövs för att klara goda levnadsvillkor och leva ett allsidigt liv.

Kommunen kan utforma riktlinjer som går utöver de förpliktelser som åligger kommunen enligt LSS och SoL, med stöd av socialtjänstlagen 4 kap. 2 §. Vi menar att denna bestämmelse bör kunna tillämpas för att tillgodose de krav på ledsagning som motionen ställer. När det gäller möjligheten att få ledsagning i arbetslivet finns det begränsningar i de stödformer som Arbetsförmedlingen kan tillhandahålla, exempelvis stöd till personligt biträde, som försvårar för arbetstagarna att delta i arbetslivet fullt ut. Därför bör kommunen i den mån det behövs kunna stödja brukarna i att delta i arbetslivet på lika villkor som andra.

Även om en översyn av LSS-lagstiftningen är angelägen anser vi att staden inte kan invänta ett eventuellt utredningsarbete från regeringens sida, eftersom det sannolikt dröjer ett antal år innan eventuella lagändringar kan genomföras. Vi ser därför fram emot den översyn som förvaltningen aviserar. Stockholm måste visa vägen för ett modernt LSS-regelverk med brukaren i centrum.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Burhan Yildiz (L) enligt följande.

1. Att tillstyrka motionen.
2. Att anföra följande:

Grundtanken med LSS-lagstiftningen är att personer med funktionsnedsättning ska kunna leva sitt liv som andra, med självständighet och livskvalitet. De signaler vi har fått från funktionshinderorganisationer är att regelverket för biståndsbedömning är bristfälligt och att det kan vara svårt för den enskilde att få den hjälp som behövs för att klara goda levnadsvillkor och leva ett allsidigt liv.

Därför behövs förändringar av regelverket som gör det möjligt för personer med funktionsnedsättning att klara både arbetsliv, vardagsliv och föräldraskap fullt ut.

Rättsläget inom tillämpningen av LSS är i många avseenden oklart. Om de förändringar som vi föreslår bedöms gå utöver de rättigheter som LSS idag ger brukarna menar vi att de kan införas med stöd av socialtjänstlagen 4 kap. 2 §, som tillåter kommunen att ge stöd som går bortom kraven i socialtjänstlagen och LSS om det finns skäl. Samverkan med Arbetsförmedlingen är viktigt för att tydliggöra rollerna och vilket totalt stöd den enskilde kan få för att kunna delta i arbetslivet.

Det är dessutom uppenbart att förändringar och förtydliganden av lagstiftningen behövs, något som Liberalerna tidigare har efterlyst. De politiska signalerna från regeringshåll har dock varit tvetydiga, och lika mycket fokuserat på att sänka kostnaderna som på att skapa ett regelverk som fungerar för brukarna.

Men även om en översyn av LSS-lagstiftningen är angelägen anser vi att staden inte kan invänta ett eventuellt utredningsarbete från regeringens sida, eftersom det sannolikt dröjer ett antal år innan eventuella lagändringar kan genomföras. Stockholm måste gå före och visa vägen för ett modernt LSS-regelverk med brukaren i centrum.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Jan Bressler (L) enligt följande.

1. Att tillstyrka motionen.
2. Att anföra följande.

Grundtanken med LSS-lagstiftningen är att personer med funktionsnedsättning ska kunna leva sitt liv som andra, med självständighet och livskvalitet. De signaler vi har fått från funktionshinderorganisationer är att regelverket för biståndsbedömning är bristfälligt och att det kan vara svårt för den enskilde att få den hjälp som behövs för att klara goda levnadsvillkor och leva ett allsidigt liv.

Därför behövs förändringar av regelverket som gör det möjligt för personer med funktionsnedsättning att klara både arbetsliv, vardagsliv och föräldraskap fullt ut.

Rättsläget inom tillämpningen av LSS är i många avseenden oklart. Om de förändringar som vi föreslår bedöms gå utöver de rättigheter som LSS idag ger brukarna menar vi att de kan införas med stöd av socialtjänstlagen 4 kap. 2 §, som tillåter kommunen att ge stöd som går bortom kraven i socialtjänstlagen och LSS om det finns skäl. Samverkan med Arbetsförmedlingen är viktigt för att tydliggöra rollerna och vilket totalt stöd den enskilde kan få för att kunna delta i arbetslivet.

Det är dessutom uppenbart att förändringar och förtydliganden av lagstiftningen behövs, något som Liberalerna tidigare har efterlyst. De politiska signalerna från regeringshåll har dock varit tvetydiga, och lika mycket fokuserat på att sänka kostnaderna som på att skapa ett regelverk som fungerar för brukarna.

Men även om en översyn av LSS-lagstiftningen är angelägen anser vi att staden inte kan invänta ett eventuellt utredningsarbete från regeringens sida, eftersom det sannolikt dröjer ett antal år innan eventuella lagändringar kan genomföras. Stockholm måste gå före och visa vägen för ett modernt LSS-regelverk med brukaren i centrum.